

Tisková zpráva

Morálka politiků očima veřejnosti – březen 2020

- ⊙ Sběr dat probíhal ve dnech 29. 2. – 11. 3. 2020. Výsledky tedy nereflektují aktuální situaci, ani události uplynulých dvou týdnů, jako je vyhlášení nouzového stavu 12. 3. kvůli pandemii nemoci COVID-19 a všechna následná opatření. Zveřejněná data tak neslouží jako reflexe současného stavu, ale jsou cenná jako informace do časové řady v rámci ostatních měření.
- ⊙ Tři pětiny (60 %) dotázaných si myslí, že morálka politiků by měla být posuzována přísněji než u ostatních, více než třetina (35 %) si myslí, že by měla být posuzována stejně, a pouze 3 %, že mírněji. Od posledního šetření v roce 2018 se výrazně zvýšil (o 9 procentních bodů) podíl těch, kteří by politiky posuzovali přísněji než ostatní.
- ⊙ Necelá polovina (49 %) dotázaných si myslí, že při posuzování politiků je třeba vzít v úvahu i jejich soukromý život, srovnatelný podíl dotázaných (46 %) uvedl, že při posuzování politiků je třeba vzít v úvahu jen oblast politiky.
- ⊙ Čtyři pětiny českých občanů shodně uvedly, že spory, problémy a aféry patří k životu a vyskytují se i v jiných demokraciích a že je často těžké se v nich vyznat. Ještě výraznější (86 %) je ale souhlas s tvrzením, že o problémech, sporech a aférách je třeba informovat, protože politici potřebují kontrolu veřejnosti.
- ⊙ Téměř dvě třetiny (65 %) Čechů si myslí, že ve sporech a aférách, které se ve veřejném životě objevují, jde hlavně o vyřizování osobních účtů, a jen necelá polovina lidí (48 %) se domnívá, že jde hlavně o vyřešení věcných sporů.

Zpracovala:

Naděžda Čadová

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 588; E-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

V březnovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR zjišťovalo názory občanů na to, jak přísně by měla být posuzována morálka politiků¹ a podle jakých kritérií by mělo být hodnoceno jejich jednání². Podrobněji byly rovněž zjišťovány postoje českých občanů ke sporům, problémům a aférám, které se objevují v našem politickém a veřejném životě. V tomto případě byl respondentům předložen seznam výroků, s nimiž dotázaní vyjadřovali souhlas, respektive nesouhlas³.

Tři pětiny (60 %) dotázaných si myslí, že morálka politiků má být posuzována přísněji než u ostatních, protože v politice mají být jen ti nejlepší. Více než třetina (35 %) se domnívala, že pro politiky platí stejná morálka jako pro všechny ostatní. Pouze 3 % oslovených občanů odpověděla, že politici se často dostávají do obtížných situací a lidé by jim měli leccos odpustit. Zbylá 2 % oslovených neměla na položenou otázku jasný názor a zvolila možnost „nevím“. Názorný přehled výsledků v časovém srovnání přináší graf 1.

V názorech veřejnosti na posuzování morálky politiků docházelo v minulých letech jen k drobným výkyvům. Výzkum z roku 2018 přinesl poprvé za celé sledované období výrazný (statisticky významný) názorový posun, když o 7 procentních bodů poklesl podíl těch, podle kterých by měla být morálka politiků posuzována přísněji. Aktuální výzkum ale znamená návrat k hodnotám zjišťovaným ve všech ostatních výzkumech, kdy byla otázka do výzkumu CVVM zařazena, tedy mezi roky 2007 až 2015, kdy stejně jako v aktuálním šetření se za přísnější posuzování morálky

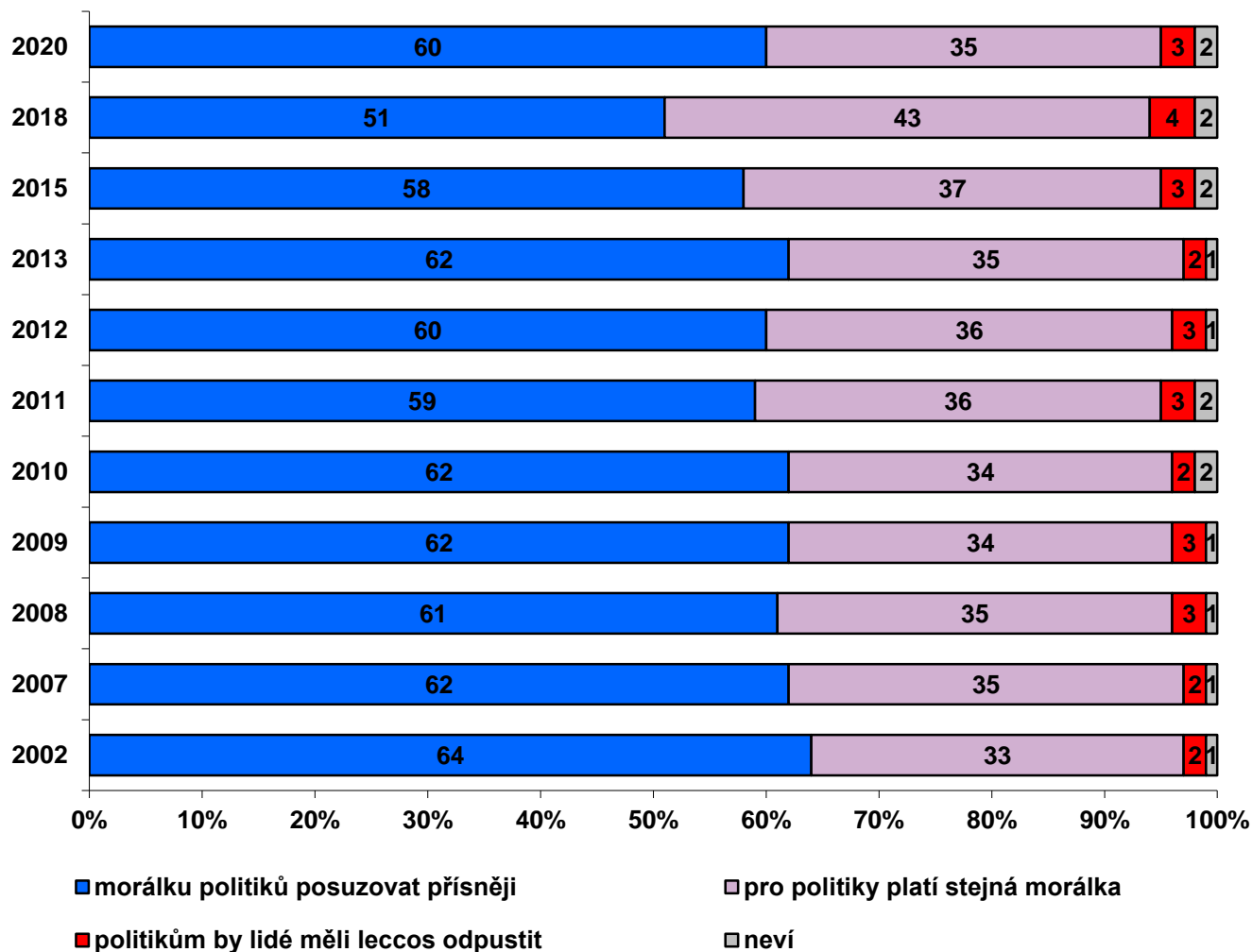
¹ Znění otázky: „Přečtu Vám rozhovor tří lidí o tom, jaká by měla být morálka našich politiků. Který z těchto názorů je Vám nejbližší? První říká: Morálka politiků má být posuzována přísněji než u ostatních, protože v politice mají být jen ti nejlepší. Druhý říká: Pro politiky platí stejná morálka jako pro všechny ostatní. Třetí říká: Politici se často dostávají do obtížných situací a lidé by jim měli leccos odpustit.“

² Znění otázky: „Domníváte se, že politici by měli být hodnoceni pouze podle toho, jak jednají ve své profesi, nebo i podle jejich soukromého života?“

³ Znění otázky: „V našem politickém a veřejném životě se objevují různé spory, problémy a aféry. Souhlasíte, nebo nesouhlasíte s tím, že a) patří k životu, vyskytují se i v jiných demokraciích, b) že nám tyto spory a aféry dělají ostudu před světem, c) že je třeba aby se o nich informovalo, protože politici potřebují kontrolu veřejnosti, d) že při nich jde hlavně o vyřizování osobních účtů, e) že je často těžké se v nich vyznat, f) že jde hlavně o vyřešení věcných problémů, g) že spousta vážných problémů a afér se zatajuje, h) že problémy nafukují novináři, i) že nemají žádný účinek, ničeho se nedosáhne a vše zůstane při starém?“

politiků stavěly přibližně tři pětiny české populace a zhruba třetina občanů uváděla, že morálka politiků má být posuzována stejně jako u všech ostatních.

Graf 1: Jak by měla být posuzována morálka politiků?

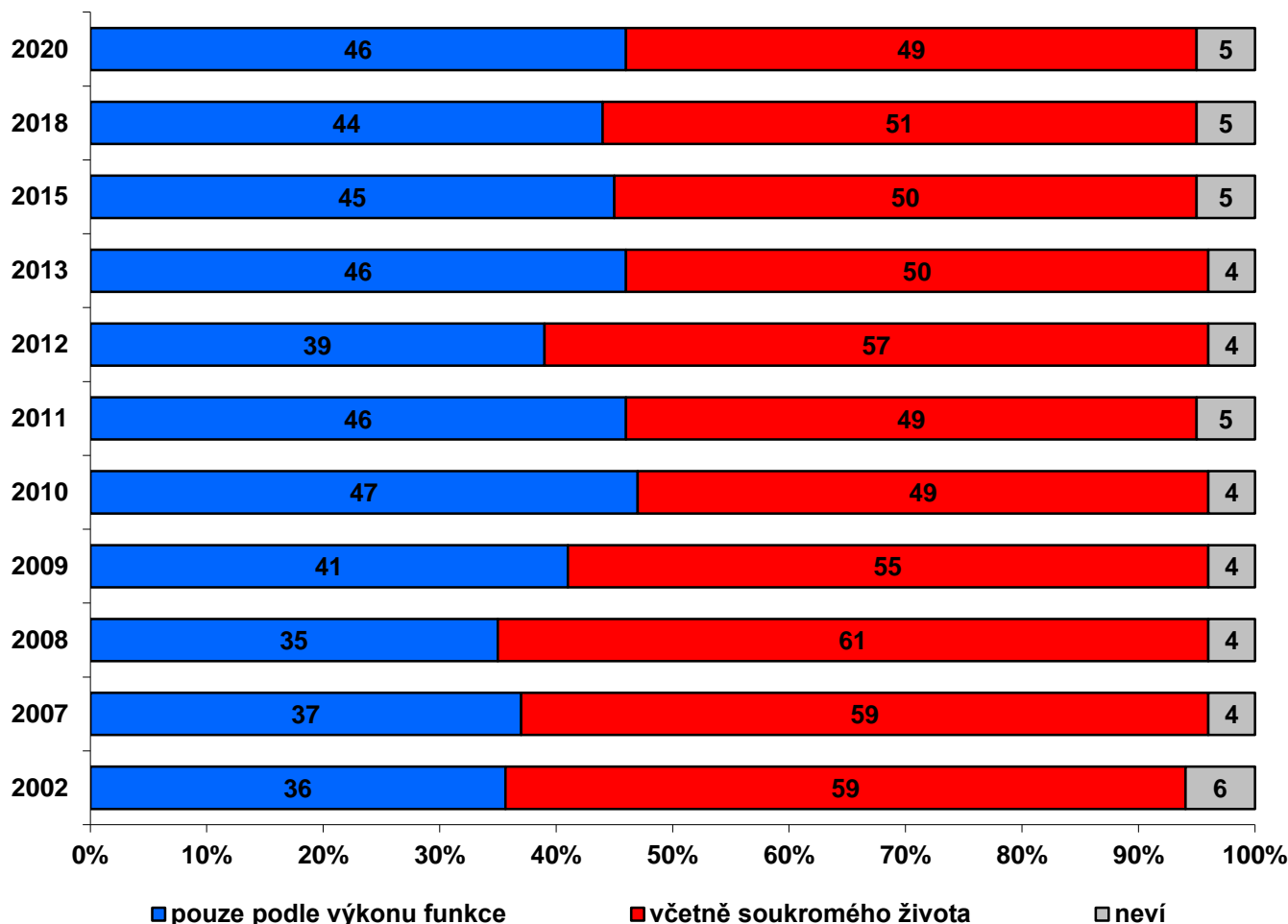

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Názor, že morálka politiků by měla být posuzována přísněji, se častěji objevil mezi respondenty, kteří označili životní úroveň vlastní domácnosti jako špatnou. Naopak podle pohlaví, věku, vzdělání nebo politické orientace neexistují mezi respondenty statisticky významné rozdíly.

Četnosti odpovědí na otázku, zda by mělo být jednání politiků hodnoceno pouze podle výkonu veřejné funkce nebo zda by mělo zahrnovat i soukromý život přináší graf 2 (také v časovém porovnání).

Graf 2: Podle jakých kritérií by mělo být posuzováno jednání politiků?

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Necelá polovina dotázaných (49 %) se přiklonila k názoru, že by hodnocení politiků mělo zahrnovat i jejich soukromý život, statisticky srovnatelný podíl respondentů (46 %) se naopak domníval, že posuzování morálky politiků má vycházet pouze z jejich jednání v politice. Ve srovnání s posledním výzkumem k danému tématu z roku 2018 nedošlo v podílech zastánců obou názorů ke statisticky významnému posunu, ovšem rozdíl v jejich podílech byl v roce 2018 statisticky významný (činil 7 procentních bodů) a v aktuálním výzkumu jsou tyto podíly statisticky srovnatelné (rozdíl 3 procentní body je na hraně statistické významnosti).

Aktuální rozložení názorů je srovnatelné s výzkumy realizovanými v letech 2010 až 2018, s výjimkou roku 2012, kdy stejně jako v roce 2002 a v letech 2007 až 2009 výrazněji převažoval názor, že politici mají být hodnoceni i podle toho, jak jednají ve svém soukromém životě.

Významnější vliv pohlaví, věku, životní úrovně ani politické orientace na tuto otázku nebyl zjištěn. Z hlediska vzdělání však respondenti se středním vzděláním bez maturity nebo vyučení častěji uváděli, že při hodnocení politiků je vždy třeba brát v úvahu i to, jak politik jedná ve svém soukromém životě.

Jak ukazuje tabulka 1, čtyři pětiny českých občanů (80 %) si myslí, že spory, problémy a aféry patří k životu a vyskytují se i v jiných demokraciích ale současně že je často těžké se v nich vyznat. Ještě výraznější (86 %) je však souhlas s tvrzením, že o problémech, sporech a aférách je třeba informovat, protože politici potřebují kontrolu

veřejnosti. Přibližně čtyři z pěti českých občanů rovněž věří, že spousta vážných problémů a afér se zatajuje (81 %). Necelé tři čtvrtiny dotázaných se současně domnívají, že problémy nafukují novináři (73 %) a zároveň se obávají, že tyto spory a aféry nám dělají ostudu před světem (72 %).

O názorech občanů na politickou kulturu v naší zemi vypovídá jistě i to, že si téměř dvě třetiny (65 %) Čechů myslí, že ve sporech a aférách, které se ve veřejném životě objevují, jde hlavně o vyřizování osobních účtů, a jen necelá polovina lidí (48 %) se domnívá, že jde hlavně o vyřešení věcných sporů. Podle více než dvou třetin občanů (67 %) navíc nemají tyto spory a aféry žádný účinek, ničeho se nedosáhne a vše zůstane při starém.

Tabulka 1: Postoje českých občanů ke sporům, problémům a aférám, které se objevují v našem politickém a veřejném životě (v %)

	Rozhodně souhlasí	Spíše souhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí	+/-
je třeba, aby se o nich informovalo, protože politici potřebují kontrolu veřejnosti	47	39	10	2	86/12
spousta vážných problémů a afér se zatajuje	38	43	11	2	81/13
patří k životu, vyskytují se i v jiných demokraciích	23	57	14	2	80/16
je často těžké se v nich vyznat	34	46	12	3	80/15
problémy nafukují novináři	29	44	17	3	73/20
tyto spory a aféry nám dělají ostudu před světem	30	42	20	4	72/24
nemají žádný účinek, ničeho se nedosáhne a vše zůstane při starém	19	48	21	2	67/23
jde při nich hlavně o vyřizování osobních účtů	17	48	20	2	65/22
jde hlavně o vyřešení věcných problémů	7	41	28	7	48/35

Poznámka: Dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost, 29. 2. – 11. 3. 2020, 1012 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

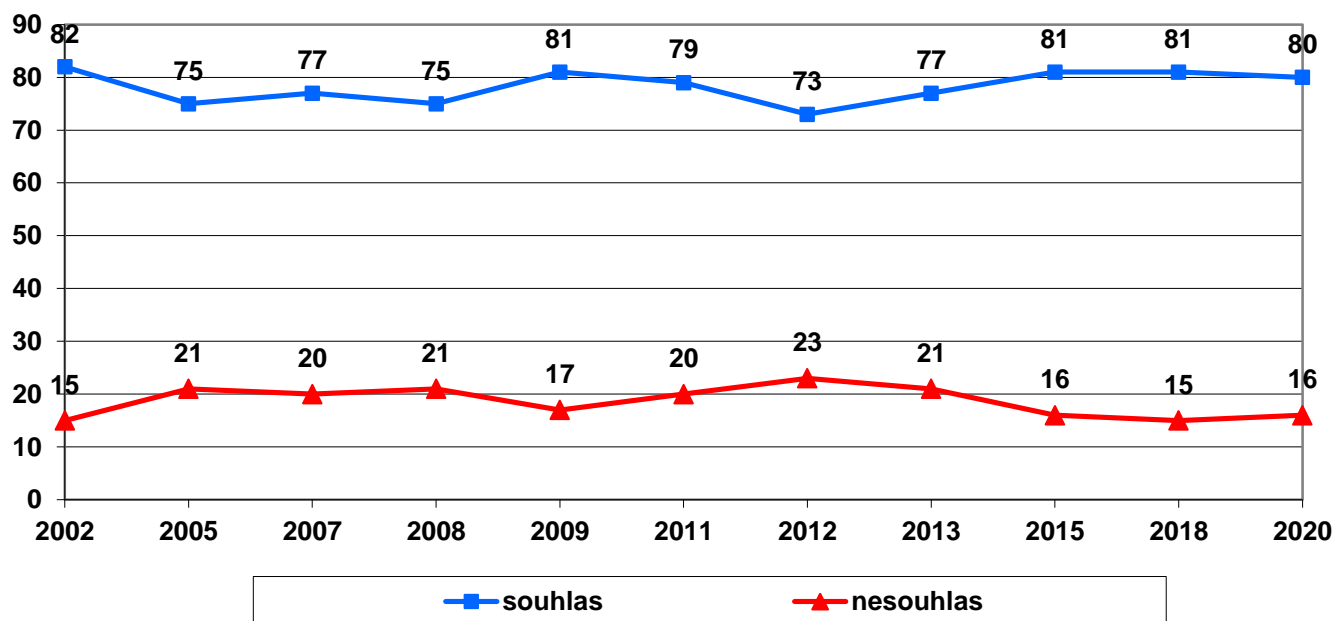
Z hlediska srovnání s předchozím výzkumem realizovaným v březnu 2018 (viz grafy 3a až 3i) došlo k jediné významné změně u výroku, že problémy nafukují novináři, když souhlas s tímto výrokiem vzrostl a nesouhlas poklesl shodně o 5 procentních bodů. Výroky týkající se sporů, afér a problémů, které se objevují v našem veřejném životě, jsou do výzkumů CVVM zařazovány pravidelně již od roku 2002. Postoje veřejnosti k nim jsou v některých případech poměrně stabilní, u jiných docházelo v průběhu let k významným změnám.

Konkrétně se velmi výrazně měnily postoje české populace k tomu, že v těchto sporech a aférách jde především o řešení věcných problémů. Souhlas s tímto výrokiem na počátku měření v roce 2002 vyjadřovala více než třetina (36 %) oslovených, poté do roku 2007 tento souhlas poklesl o 7 procentních bodů na své minimum (29 %). Následně do roku 2009 souhlas vzrostl o 9 procentních bodů a pak mírně poklesl a v letech 2011 až 2013 se pohyboval kolem úrovně jedné třetiny souhlasících. Od roku 2015 pak souhlas s tímto výrokiem opět roste, v roce 2018 výrazně převážil nad nesouhlasem a nyní je na svém historickém maximu (48 % souhlasících).

Výraznějšími turbulencemi pak prošlo i rozložení názorů ve vztahu k tvrzení, že problémy nafukují novináři. Souhlas s tímto tvrzením na počátku měření v roce 2002 vyslovilo 59 % dotázaných, pak souhlas poklesl a v letech 2005 až 2011 se pohyboval kolem hranice 55 %, následně v roce 2012 poklesl na vůbec nejnižší hodnotu těsně pod úroveň poloviny souhlasících (49 %). Od roku 2015 pak dochází k nárůstu podílu souhlasících až na nejvyšší hodnotu (73 %) zaznamenanou v aktuálním výzkumu (celkem nárůst o 24 procentních bodů).

Ostatní sledované výroky prochází v čase relativně drobnějšími výkyvy, když rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší mírou souhlasu zjištěnou za celou dobu měření (tj. mezi roky 2002 a 2020) se obvykle pohybuje kolem 10 procentních bodů.

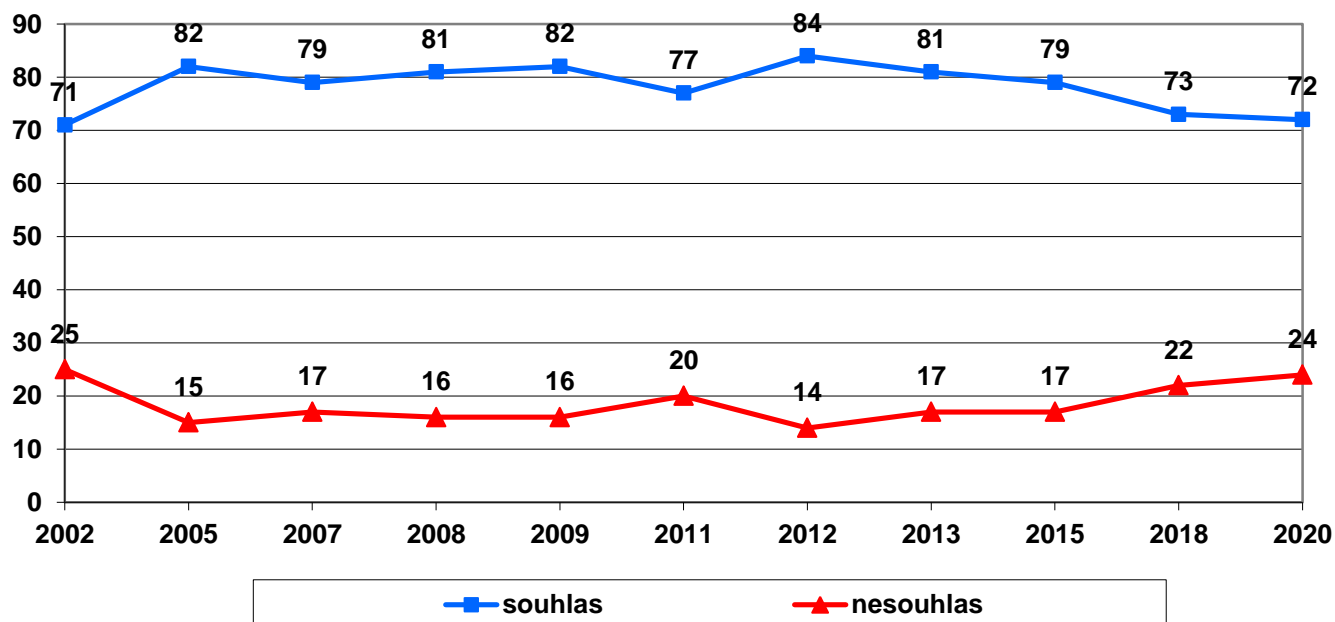
Graf 3a: Spory, problémy a aféry patří k životu, vyskytují se i v jiných demokraciích (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

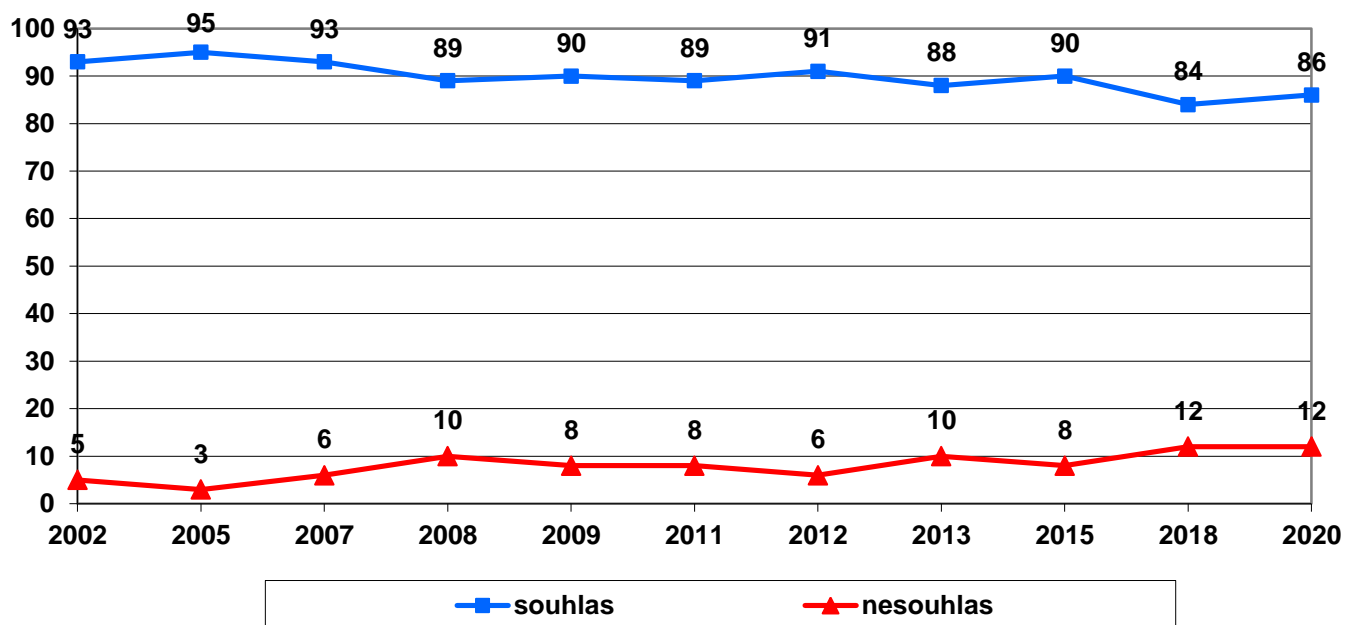
Graf 3b: Tyto spory a aféry nám dělají ostudu před světem (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

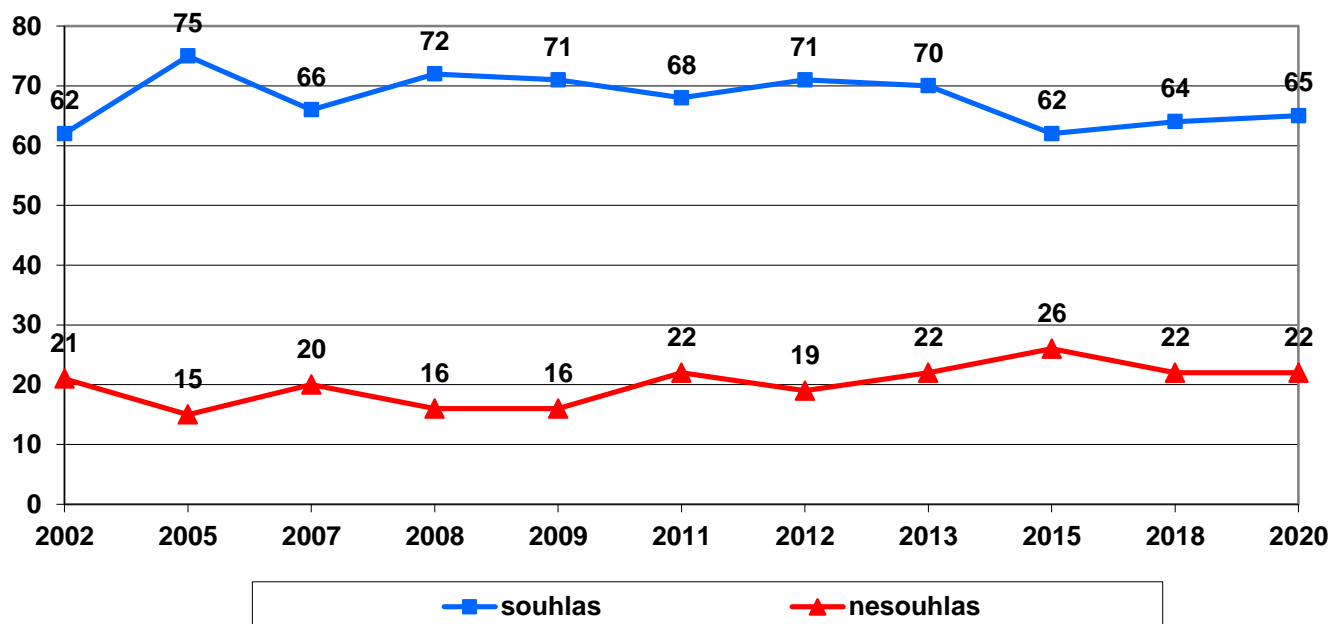
Graf 3c: Je třeba, aby se o nich informovalo, protože politici potřebují kontrolu veřejnosti (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

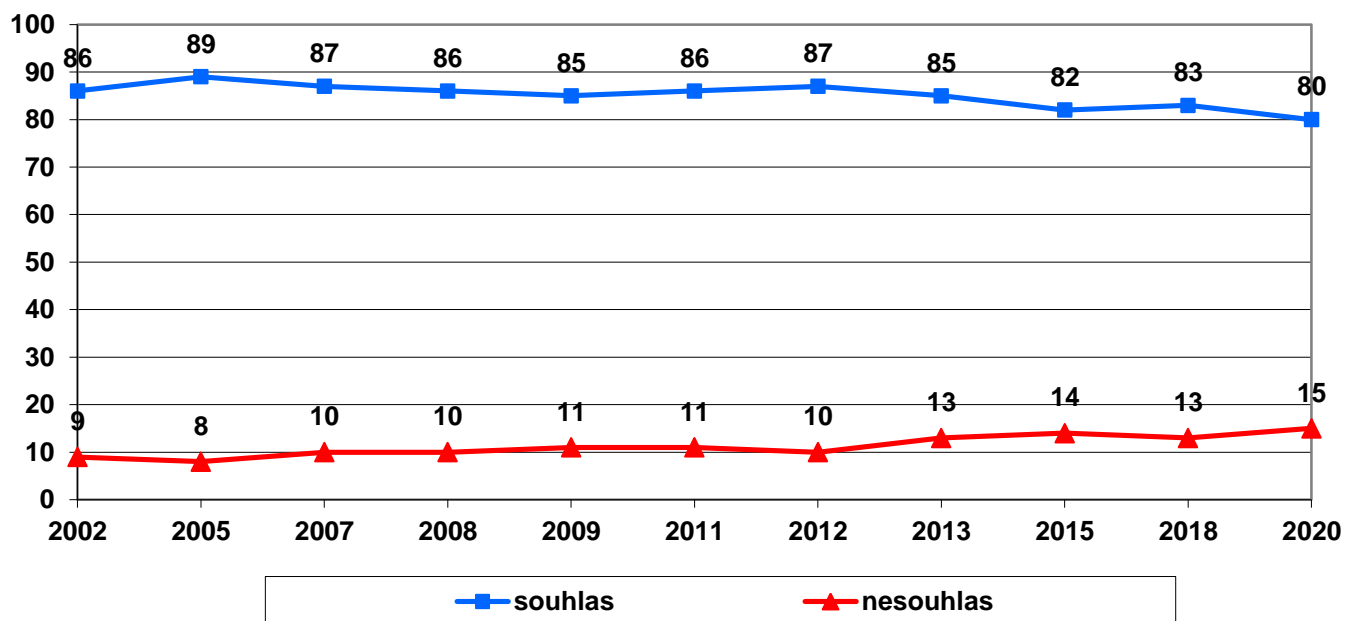
Graf 3d: Jde při nich hlavně o vyřizování osobních účtů (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

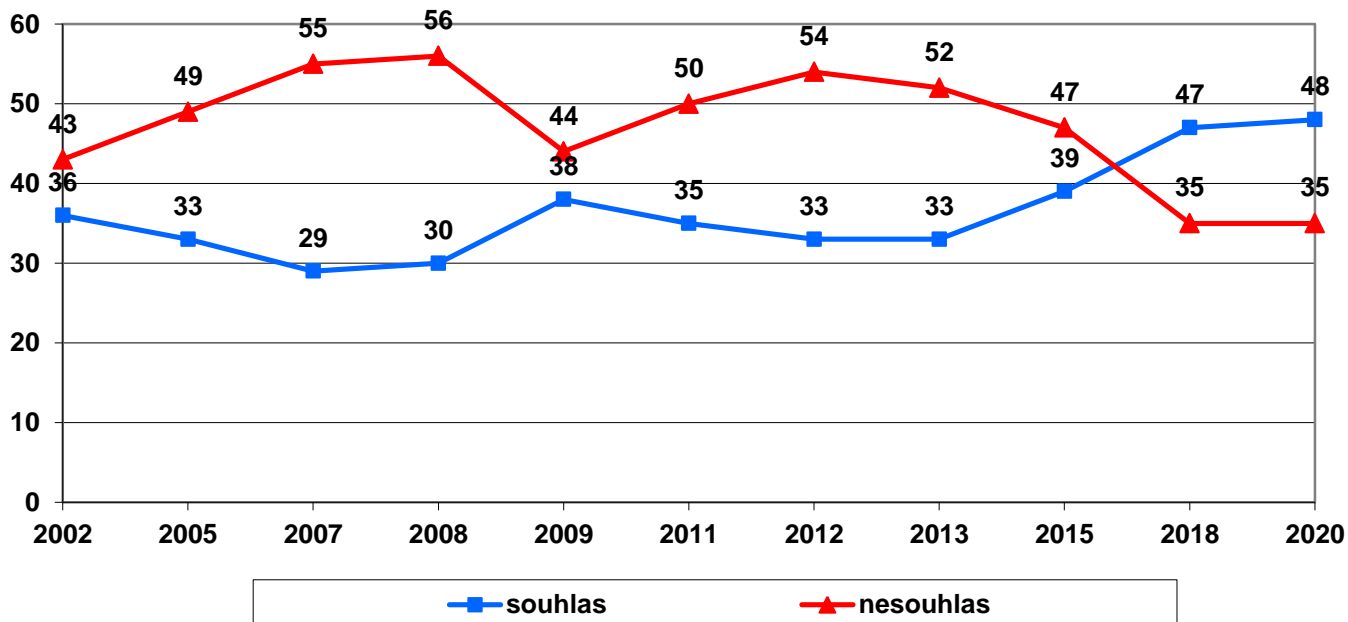
Graf 3e: Je často těžké se v nich vyznat (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

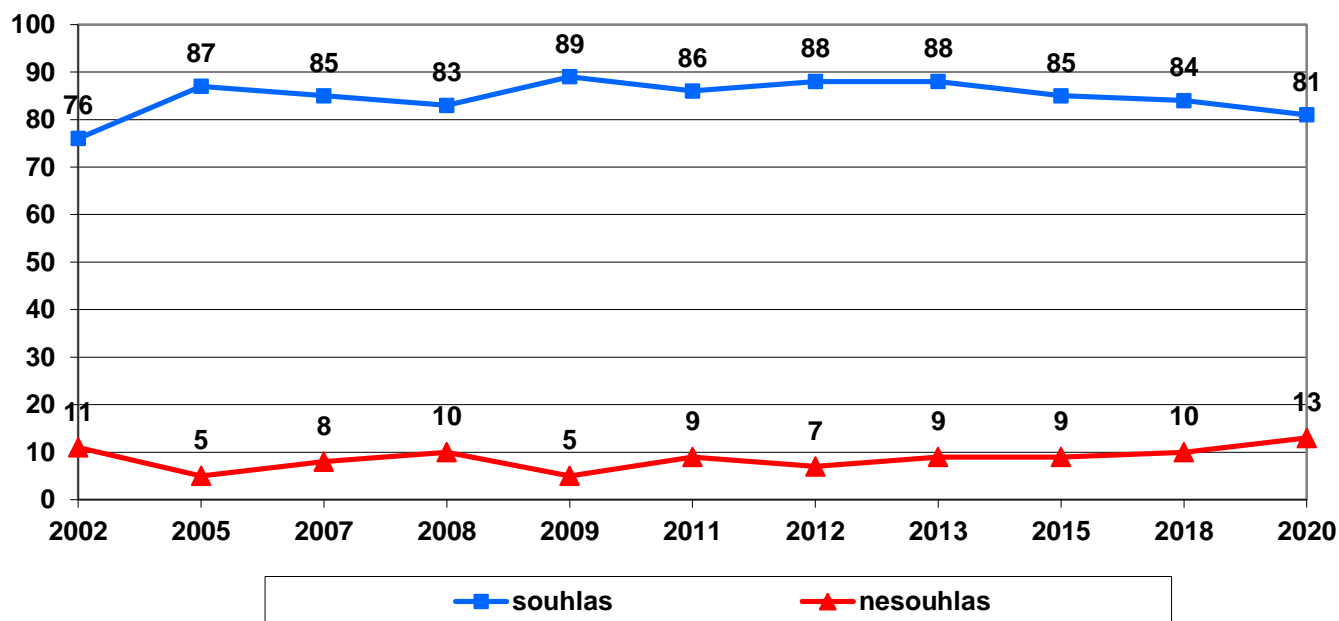
Graf 3f: Jde hlavně o vyřešení věcných problémů (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

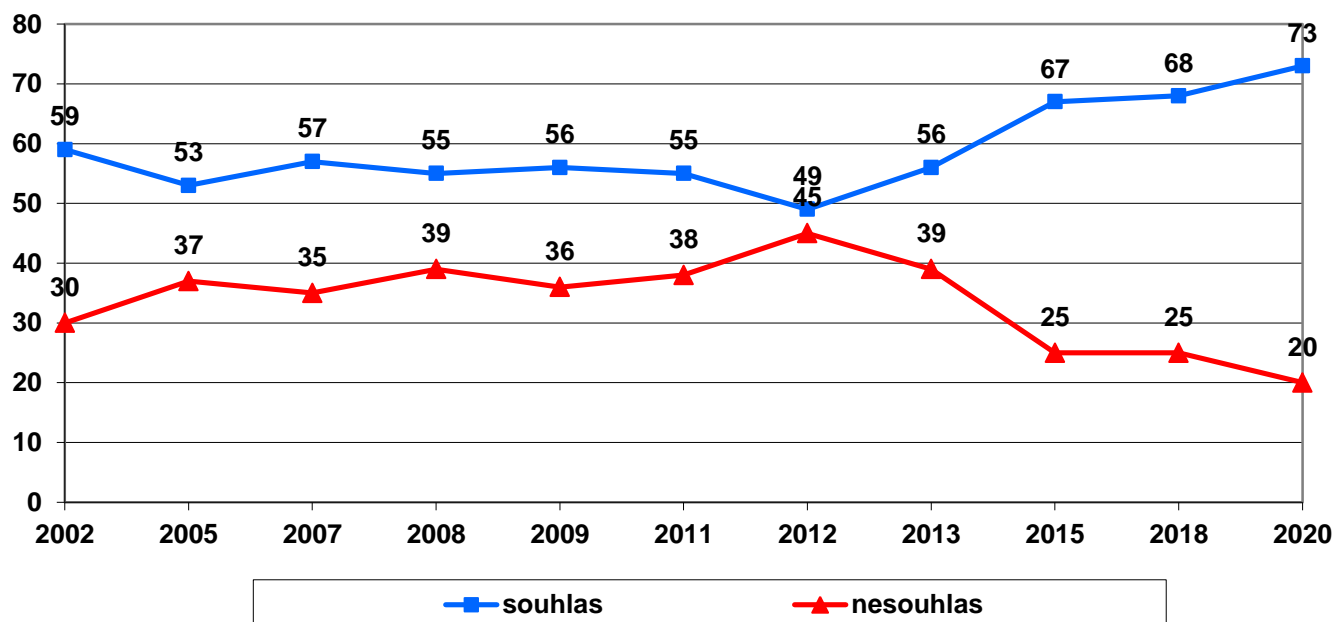
Graf 3g: Spousta vážných problémů a afér se zatajuje (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

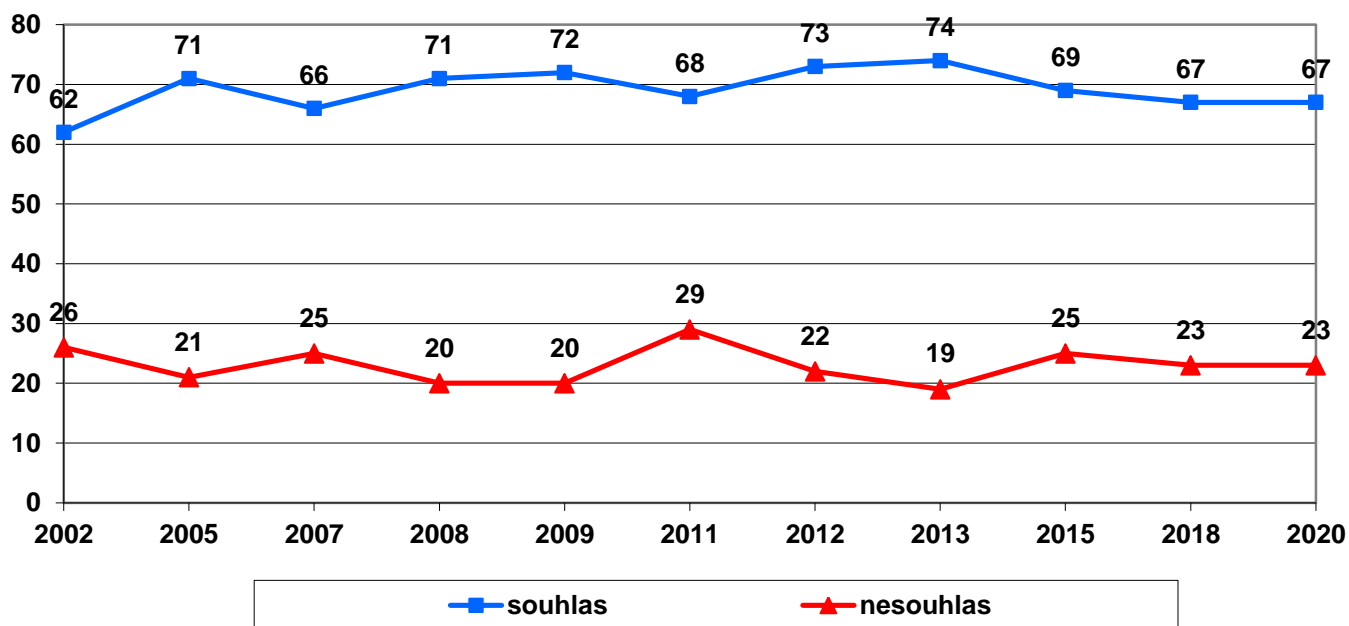
Graf 3h: Problémy nafukují novináři (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 3i: Nemají žádný účinek, ničeho se nedosáhne a vše zůstane při starém (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“, kategorie „souhlas“ zahrnuje součet podílů „rozhodně souhlasí“ a „spíše souhlasí“, kategorie „nesouhlas“ je součtem podílů „spíše nesouhlasí“ a „rozhodně nesouhlasí“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v20-03</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>29. 2. - 11. 3. 2020</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1012</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>179</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PD.7, PD.8, PS.4</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>pd200417</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>17. dubna 2020</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Naděžda Čadová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.